

KKTC Belediyeciliğinde Ölçek Yapısının Finansal Etkileri Üzerine Bir Araştırma

Yrd. Doç. Dr. Okan Veli ŞAFAKLI

Yakın Doğu Üniversitesi, İİBF, Bankacılık ve Finans Bölümü, Lefkoşa-KKTC

Yrd. Doç. Dr. Erdal GÜRYAY

Yakın Doğu Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Lefkoşa- KKTC

ÖZET

Üretim veya aktif büyüklüğü paralelinde üretim maliyetindeki düşüş, verimlilik ve etkinlikteki artış olarak ifade edilen "ölçek ekonomisi" kavramı, toplumsal hizmet üreten kurumsal yapı olarak belediyelere de uygulanabilmektedir. Başka bir deyişle, özellikle hitap ettiği nüfus oranı ve sahip olduğu teknik ve idari donanım ölçüsünde büyük ölçekli belediyeler küçük ölçekli belediyelere göre daha iyi koşullarda finansal kaynaklara erişebilmekte ve bu sayede gerekli araç-gereç, makine ve personel donanımına sahip olarak öngörülen çağdaş yatırımları ve hizmetleri yerine getirebilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki (KKTC) belediyeciliğin ölçek yapısını belirlemek ve bu yapının finansal odaklı olarak değerlendirmesini yapmak, beledi hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak için önerilerde bulunmaktır. Bu çerçevede hazırlanan çalışmada ilgili kurum ve kuruluşların yayınlarından ve belediyelerin tamamına yönelik yüz yüze anket yöntemiyle gerçekleştirilen araştırma sonuçlarından yararlanılmıştır. Çalışmada sonuç olarak KKTC'deki belediyelerin büyük bir bölümünün (yaklaşık % 70) küçük kırsal belediyelerden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda ise sözkonusu belediyeler çok sınırlı düzeyde Devlet katkısı ve özkaynak gelirine sahip olmakta, iç ve dış kaynak arayışında ise teknik konularda finansal tabloların yetersizliği ve kredi güvencesi gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Finansal kaynakları yetersiz kalan bu belediyeler temel görevleri olan sağlık, veterinerlik, imar, sosyal ve kültürel gibi alanlarda çağdaş hizmetler sunmak için gerekli alt ve üstyapıyı oluşturamamaktadırlar. Temelde ölçek yapısından kaynaklanan bu sorunların çözümü ise belediyelerin birleşmesi ya da işbirliği ve dayanışmaları sayesinde mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: KKTC, Belediye, Ölçek, Finansman

A Research on the Financial Effects of the Municipalities' Scale Structure in TRNC

ABSTRACT

The concept of "economies of scale" defined as the reductions in production costs and increases in productivity and efficiency that come about through increases in the size (scale) of production possibilities can also be applied to municipalities providing social services. In other words, large scale municipalities serving greater number of population and wider geographic area can obtain financial sources at better conditions and hence necessary vehicles, machines and qualified personnel required for the contemporary investments and expected services. The main aim of the study is to determine the scale structure of municipalities in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) with particular emphasis on its financial dimension and make recommendations accordingly in order to increase productivity and efficiency of municipal services. In this respect, secondary and primary data including face-to-face questionnaire method has been utilized. As a conclusion of this study, it has been found that majority of municipalities (almost 70 %) are as small-scale rural municipalities. Therefore, these municipalities having limited and insufficient state contributions and equity capital face serious problem such as improper financial statements and insufficient collateral in getting access to domestic and external sources. Because of this financial bottleneck, rural municipalities cannot optimally finance essential infrastructure and

superstructure needed to perform their basic functions of health, veterinary medicine, development and construction of public facilities, and social and cultural activities. Merging Municipalities and/or achieving active collaboration and solidarity between them seem as the best strategic tools to solve these crucial problems resulting mainly from small scale structure.

Keywords: TRNC, Municipality, Scale, Finance

GİRİŞ

Günümüzün çağdaş devlet yapılanmasına göre merkezi yönetimler kadar yerel idarelere de ülke kalkınması için görev düşmektedir. Ancak, yerel yönetimlerin üstlenmiş oldukları temel altyapı yanında kültürel ve sosyal nitelikli faaliyetlerin yerine getirmeleri belirli bir ölçekte hizmet vermeleri ile mümkündür. Başka bir ifade ile, ölçek ekonomisi kavramı yerel yönetim hizmetlerinin etkinliği için de kullanılmaktadır. Bu çerçevede, çalışmanın amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki (KKTC) yerel yönetimlerin omurgasını oluşturan belediyelerin ölçek farkına göre yapısal ve finansal yapısını belirlemek ve beledi hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak için önerilerde bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda, kent belediyeleri büyük ölçekli, kırsal belediyeler ise küçük ölçekli kabul edilerek makine, araç,gereç gibi imkanlarıyla yapısal etkinlikleri, gelir, gider ve yatırım açısından ise finansal etkinlikleri ortaya konmuştur. Çalışmada ayrıca, yaşanan finansal sorunlarla ilgili olarak belediyelerin tümüne yönelik anket yoluyla araştırma yapılmıştır.

Çalışmanın içeriğini sırasıyla, belediyecilikte ölçek ekonomisi kavramı, KKTC belediyeciliğinin mevcut ölçek yapısı, ölçek yapısının yarattığı mali ve yapısal durum, araştırmanın temel bulguları ile genel değerlendirme ve sonuç oluşturmaktadır.

1. BELEDİYECİLİKTE ÖLÇEK EKONOMİSİ KAVRAMI

Belediyelerin temel fonksiyonlarını oluşturan kent altyapısı, şehircilik hizmetleri, imar, ekonomik, eğitim, sosyal nitelikli, ulaştırma, sportif, kültürel, tarım, veterinerlik , mali ve hukuki görevleri yanında (Büyük Larouse, 1986: 1481; Ener, 2002: 117; Güneş, 2003) küreselleşmenin de etkisiyle demokratik anlayışın benimsenmesine ve ülke barışına önemli katkıları bulunmaktadır (Tortop, 1992: 6 : Yomralıoğlu ve Çelik, 1999). Ancak, belediyelerden beklenen bu çağdaş görevleri yerine getirmede “ölçek ekonomileri” açısından optimal büyüklük temel unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle uzmanlaşma ve iş bölümüne bağlı oluşan ölçek ekonomisi kavramı (Parasız, 1998: 1139) üretim ve aktif yapısıyla ters orantılı olarak ortalama maliyetin düşmesi şeklinde özetlenebilir (Samuelson ve Nordhaus, 1985: 903; Schiller, 1994: 470). Bu çerçevede, gerçekleştirilen akademik çalışmalarla ölçek ekonomilerinin varlığı farklı sektörlerde olduğu gibi (Schumacher ve Marsh, 2003: 497-507; Filippini, 2001: 43-46; Truett ve Truett, 2003: 329-337; Truett ve Truett, 2001: 1503-13) belediyecilikte de tesbit edilmiştir (Tynan ve Kingdom, 2005; Christoffersen ve diğerleri, 2005; Dollery ve Crase, 2004). Belediyecilikte ölçek ekonomisi hizmetin marjinal maliyeti ile hizmetin görüleceği alan ve nüfus miktarı arasındaki ilişki ile ortaya konmaktadır. Şöyle ki, belediyelerce sunulan hizmetin

marjinal maliyeti hizmetin sunulduğu alan ve nüfus ile ters orantılı olarak optimum noktaya gelinceye kadar düşmekte, bu noktadan sonra meydana gelebilecek alan ve nüfus artışları karşısında ise marjinal maliyet yükselmeye başlamaktadır (Nadaroğlu ve Keleş, 1991: 49). Bu yönde yapılan araştırmalar, belediyeler arası birleşmelerin veya işbirliğinin kritik bir büyüklüğü aşmadığı sürece ölçek ekonomisine yol açtığını ve hizmet kalitesini artırdığını göstermektedir (Hanes, 2004; Tynan & Kingdom, 2005; Christoffersen ve diğerleri, 2005 Stutzer ve Luchinger, 2002; Davis, 2004). İsrail’de yapılan bir araştırmaya göre, ölçek ekonomisinin ortaya çıkması için belediyeye tabi nüfusun en az 10,000 olması gerektiği ifade edilmektedir (Eran, 1998). Optimum ölçekte bulunmayan çok küçük belediyelerde ise başta nepotizm (eş-dost kayırma) (Koçdemir, 1995: 280) olmak üzere içiçe girmiş şekilde personel, yapı ve maddi kaynak sorunları bulunmaktadır (Özgür, 2002: 295).

2. KKTC BELEDİYECİLİĞİNİN MEVCUT DURUMU VE ÖLÇEK YAPISI

KKTC’de başta belediyeler olmak üzere yerel yönetimler, bölge, belediye veya köy ve mahalle halkının yerel ortak gereksinimlerini karşılamak üzere kuruluş ilkeleri yasa ile belirtilen ve karar organları dört yılda bir yapılan seçimle oluşturulan kamu tüzel kişileridir. KKTC’de yerel hizmetler, belediyeler, belediye olmayan yerleşim birimlerinde ise muhtarlıklar eliyle yürütülmektedir. Bugün faaliyetlerini sürdürmekte olan 28 belediyeden Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt, İskele, Lefke ve Gönyeli Belediyeleri kent belediyesi olarak tanımlanmakta, geriye kalan 21 belediye ise kırsal bölge belediyesi olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir yaklaşım ile KKTC’de halen 5’i ilçe olmak üzere 28 adet belediye faaliyet göstermektedir . Değiştirilmiş şekliyle 51/1995 sayılı belediyeler yasasına göre “kent” nüfusu 5001 veya daha fazla olan beldeleri anlatır. Ancak İlçe Merkezleri, nüfuslarına bakılmaksızın kent sayılırlar (DPÖ, 2003: 419). Tablo 1’de 2002 yılı itibarıyla nüfus dilimlerine göre belediye sayısı ile ilgili veriler yer almaktadır.

Tablo 1 : Nüfus Dilimlerine Göre Belediye Sayısı ve Nüfus (2002)

Nüfus Dilimi	Belediye Sayısı	Belediye (%)	Nüfus	Nüfus (%)
1000’den az	2	7,2	1,275	0,9
1001-2000	9	32,1	12,375	8,8
2001-5000	11	39,3	29,762	21,0
5001-10000	2	7,2	12,494	8,8
10001-50000	4	14,2	85,556	60,5
Toplam	28	100,0	141,462*	100,0

Kaynak: Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği
(*) 1996 Nüfus Sayım Sonuçları İtibarıyla

Tabloda görüldüğü gibi 5000'den az nüfusu olan belediyenin toplam sayısı 22'dir. Bu ise tüm belediyelerin % 78.6'sini oluşturmaktadır.

KKTC'de belediyeleşme oranı ise Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2 : İlçelere Göre Belediyeleşme Oranı (2002)

İlçe	İlçe Nüfusu	Belediye Sayısı	Belediye Nüfusu	Belediye Nüfusu /İlçe Nüfusu
Lefkoşa	58,836	5	49,723	84,5
Gazimağusa	48,326	10	40,630	84,1
Girne	35,943	6	24,584	68,4
Güzelyurt	26,454	2	18,515	70,0
İskele	19,103	5	8,010	42,0
KKTC	188,662*	28	141,462	75,0

Kaynak: Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği

(*) 1996 Nüfus Sayım Sonuçları İtibariyle

İlçelere göre belediyeleşme oranı incelendiğinde, belediyeleşmenin % 84,5 oranıyla en çok Lefkoşa ilçesinde, en az da % 42,0 oranıyla İskele ilçesinde olduğu görülmektedir. Toplam KKTC nüfusunun ise % 75,0'i belediye hudutları içerisinde yaşamakta ve belediye hizmetlerinden faydalanmaktadır.

KKTC belediyelerinin nüfus yapısı incelendiğinde ülkedeki belediyelerin çoğunu küçük ölçekli belediyelerin oluşturduğu görülmektedir (Tablo 3). Tablodan görüleceği gibi ilk altı belediye toplam nüfusun yaklaşık % 70'ini temsil ederken, ilk 10 belediye % 79'unu, ilk 14 belediye yani belediyelerin yarısı toplam nüfusun yaklaşık % 86'sını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, geriye kalan yarısı toplam nüfusun yalnızca % 14'üne hizmet verebilmektedir. Başka bir deyişle, belediyelerin büyük bir çoğunluğu çok küçük ölçeğe sahip olarak kısım üçte ve dörtde belirtildiği gibi etkin ve verimli çağdaş hizmet sunamamaktadır.

Tablo 3: KKTC Belediyelerinin Nüfus Yapısı (2002)

Sıra No	Belediye İsmi	Nüfus	Yüzde	Kümülatif Yüzde
1	Lefkoşa	36834	26,031	26,01
2	Gazi Magosa	23294	16,462	42,49
3	Girne	12917	9,1286	51,62
4	Güzelyurt	12510	8,841	60,46
5	Gönyeli	6489	4,5859	65,04
6	Lefke	6005	4,2438	69,29
7	Değirmenlik	3856	2,7251	72,01
8	Lapta	3586	2,5343	74,55
9	Beyarmudu	3393	2,3979	76,94
10	Alsancak	2803	1,9809	78,93
11	İskele	2729	1,9286	80,85

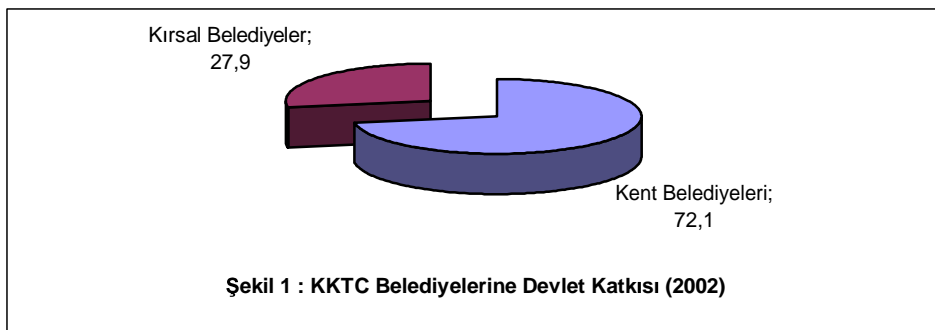
12	Y. Boğaziçi	2610	1,8445	82,70
13	Akdoğan	2427	1,7152	84,41
14	Çatalköy	2168	1,5322	85,95
15	Vadili	2168	1,5322	87,48
16	Alayköy	2057	1,4537	88,93
17	Dikmen	2004	1,4163	90,35
18	İnönü	1803	1,2742	91,62
19	Dipkarpaz	1753	1,2389	92,86
20	Paşaköy	1714	1,2113	94,07
21	Yeni Erenköy	1400	0,9894	95,06
22	Mehmetçik	1340	0,947	96,01
23	Geçitkale	1246	0,8806	96,89
24	Esentepe	1106	0,7816	97,67
25	Tatlısu	1009	0,7131	98,38
26	Serdarlı	1004	0,7095	99,09
27	Büyükkonuk	788	0,5569	99,65
28	Akıncılar	487	0,3442	100,00
	Toplam	141500	100	

Kaynak: Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği

Çalışma boyunca genel olarak kent belediyeleri büyük ölçekli, kırsal belediyeler ise küçük ölçekli kabul edilmiş ve bu çerçevede değerlendirmeler yapılmıştır.

3. KKTC BELEDİYECİLİĞİNİN ÖLÇEK YAPISINA GÖRE MALİ DURUMU

Her yıl Devlet Bütçesinde öngörülen mahalli gelirlerin % 6'sı oranındaki kısmın belediyelere nüfus oranlarına göre dağıtıldığı gerçeği karşısında Tablo 3'de görülen nüfus yapısındaki çarpıklık nedeniyle kırsal belediyeler çok düşük miktarda katkı almaktadır. Şöyle ki, Şekil 1'de görüldüğü gibi 7 kent belediyesi Devlet katkısının % 72,1'ini alırken, geriye kalan 21 belediye ise % 27,9'unu almaktadır (DPÖ, 2003: 420-21).

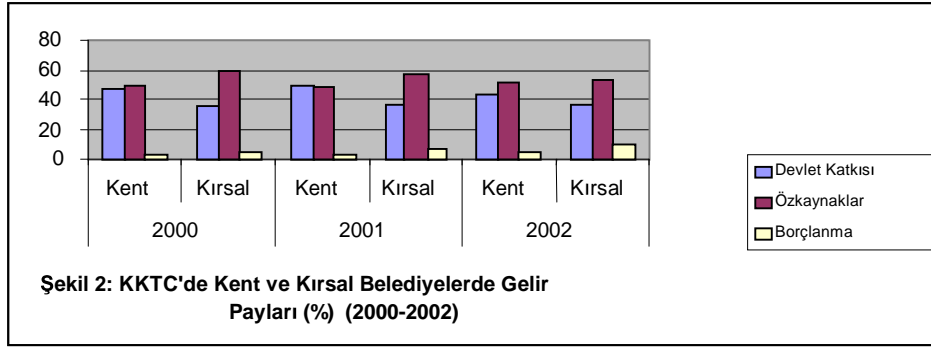

Devletten aldığı sınırlı katkılar karşısında kırsal belediyeler daha fazla özkaynak yaratma ve borçlanma durumunda kalmaktadırlar (Tablo 4 ve Şekil 2).

Tablo 4 : KKTC'de Kent ve Kırsal Belediyelerde Gelir Payları (2000-2002)

	2000		2001		2002	
	Kent	Kırsal	Kent	Kırsal	Kent	Kırsal
Devlet Katkısı	47,5	34,8	49,4	36	44,2	36,8
Özkaynaklar	49,9	59,9	48,5	57,2	50,5	53,7
Borçlanma	2,5	5,3	2,2	6,8	5,3	9,5

Kaynak: Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği

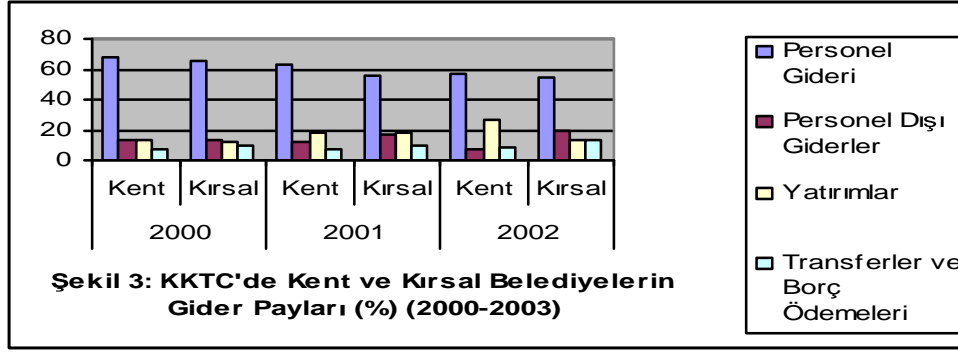

Kırsal belediyelerin gelir temin etmede kent belediyelerine göre karşılaştıkları zorluklar karşısında yatırımları daha düşük, transferler ve borç ödemeleri ise daha yüksek oranda gerçekleşmekte ve süreç içinde artış göstermektedir (Tablo 5 ve Şekil 3).

Tablo 5: KKTC'de Kent ve Kırsal Belediyelerin Gider Payları (%) (2000-2002)

	2000		2001		2002	
	Kent	Kırsal	Kent	Kırsal	Kent	Kırsal
Personel Gideri	67,3	65	63,1	55,5	56,8	54,3
Personel Dışı Giderler	12,9	13,6	12	16,4	7,4	18,8
Yatırımlar	12,9	11,7	17,8	18,2	27	13,6
Transferler ve Borç Ödemeleri	6,9	9,7	7,1	9,9	8,8	13,2

Kaynak: Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği

KKTC'de kent ve kırsal belediyelerin belediyelerinin hizmet verdikleri nüfus ve çalışan başına yatırım göstergeleri 2002 Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6: KKTC'de 2002 Yılı İtibariyle Kent ve Kırsal Belediyelerde Nüfus ve Çalışan Başına Yatırım Miktarı (Milyon TL)

	Nüfus (tek kişi)	Çalışan
Kent Belediyeleri	73,9	6040,5
Kırsal Belediyeler	35,5	2490,5

Kaynak: Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği

4. KKTC BELEDİYECİLİĞİNİN ÖLÇEK YAPISINA GÖRE YAPISAL DURUMU

Çağdaş belediyecilik anlayışına göre daha önce belirtilen temel altyapı hizmetleri yanında sosyal, kültürel ve demokratik işlevlerin yerine getirilmesi için başta mühendislik olmak üzere birçok alanda uzmanlık gerektiren personel yapısına belediyelerin sahip olması gerekmektedir. KKTC'de kent belediyeleri 100778 kişiye hizmet verirken bünyelerinde 92'si yani % 7,7'si üniversite mezunu olmak üzere toplam 1233 kişi çalıştırmaktadırlar (Tablo 7).

Tablo 7 : KKTC'de Kent Belediyelerinin Personel Dağılımı (2004)

S.No	Belediye İsmi	Nüfus	Çalışan Sayısı	Üniveriste Mezunu	Mühendis	Veteriner	Belediye Başkanının Tahsili			
							İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
1	Lefkoşa	36834	374	40	30	1				1
2	Gazi Magosa	23294	300	16	5	1				1
3	Girne	12917	200	20	10	1				1
4	Güzelyurt	12510	120	4	1	1				1
5	Gönyeli	6489	95	6	1	1				1
6	Lefke	6005	90	4						1
7	İskele	2729	54	2	1	1				1
	Toplam	100778	1233	92	48	6				7

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

KKTC’de kent belediyeleri ise 40722 kişiye hizmet verirken bu belediyelerde 26’sı yani % 4,4’ü üniversite mezunu olmak üzere toplam istihdam sayısı 581’dir (Tablo 8)

Tablo 8 : KKTC'de Kırsal Belediyelerinin Personel Dağılımı (2004)

S.No	Belediye İsmi	Nüfus	Çalışan Sayısı	Üniversite Mezunu	Mühendis	Veteriner	Belediye Başkanının Tahsili			
							İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
1	Değirmenlik	3856	65	4					1	
2	Lapta	3586	50	4					1	
3	Beyarmudu	3393	30			1				1
4	Alsancak	2803	56	1	1	1				1
5	Y. Boğaziçi	2610	41	3	1				1	
6	Akdoğan	2427	25			1			1	
7	Çatalköy	2168	57	2				1		
8	Vadili	2168	27	1		1				1
9	Alayköy	2057	25	5	1				1	
10	Dikmen	2004	21	2	1					1
11	İnönü	1803	14							1
12	Dipkarpaz	1753	22						1	
13	Paşaköy	1714	15	1			1			
14	Yeni Erenköy	1400	27							1
15	Mehmetçik	1340	23						1	
16	Geçitkale	1246	22	1		1				1
17	Esentepe	1106	11						1	
18	Tatlısu	1009	24	1						1
19	Serdarlı	1004	15					1		
20	Büyükkonuk	788	7	1					1	
21	Akıncılar	487	4						1	
	Toplam	40722	581	26	4	5	1	2	10	8

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

KKTC’de özellikle kırsal belediyeler olmak üzere nitelikli personel istihdamı açısından sorun yaşamaktadır. Şöyle ki, kent belediyelerinde her belediyeye ortalama 13 üniversite mezunu personel düşerken bu rakam kırsal belediyeler için 2 bile değildir. Benzer şekilde , kent belediyelerinde belediye başına yaklaşık 7 mühendis düşerken, kırsal belediyelerde ise ortalama 5 belediyeye 1 mühendis düşmektedir. Buna ilaveten kent belediyelerinin % 86’sında veteriner bulunurken, kırsal belediyelerde bu rakam % 23’le sınırlıdır. Profesyonel anlayış ve çağdaş vizyonla belediyelerin yönetiminde büyük önem taşıyan belediye başkanlarının tahsil durumu açısından kırsal belediyeler büyük olumsuzluk taşımaktadır. Kent belediyelerinde başkanların % 100’ü üniversite

mezunu iken, kırsal belediyelerde başkanların yalnızca % 38'i üniversite mezunudur (Tablo 9).

Tablo 9: KKTC'de Kent ve Kırsal Belediye Başına Düşen (ortalama) Personel Dağılımı (2004)

	Kent Belediyesi	Kırsal Belediye
Üniversite Mezunu	13,14	1,23
Mühendis	6,85	0,19
Veteriner	0,86	0,23
Üniversite Mezunu Başkan (%)	100	0,38

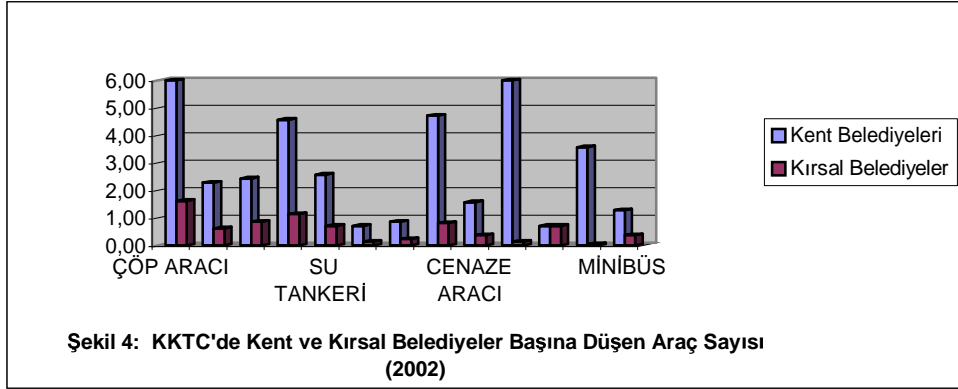
Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Belediyelerde çağdaş hizmetlerin görülmesinde nitelikli personel yanında gerekli araç, gereç ve donanım da sahip olunması gerekmektedir. Ancak, personel yapısında olduğu gibi araç yönünden de özellikle kırsal belediyeler altyapı ile ilgili temel fonksiyonları yerine getirebilecek durumda dahi değildirler. Tablo 10 ve Şekil 4'de görüldüğü gibi çöp aracı ve kamyon haricinde her kırsal belediyeye bir araç düşmemektedir. Başka bir deyişle, kırsal belediyeler sağlık, temizlik, imar gibi temel fonksiyonları yerine getirecek araca sahip değildirler.

Tablo 10: KKTC'de Kent ve Kırsal Belediye Başına Düşen Araç Sayısı (2002)

	Kent Belediyeleri	Kırsal Belediyeler
Çöp Aracı	6,00	1,62
Vidanjör	2,29	0,62
Dozer D.Loder	2,43	0,86
Kamyon	4,57	1,14
Su Tankeri	2,57	0,71
Land Rover	0,71	0,14
Traktör	0,86	0,24
Kamyonet	4,71	0,81
Cenaze Aracı	1,57	0,38
Salhane Aracı	6,00	0,14
Salon Aracı	0,71	0,71
Otobüs	3,57	0,05
Minibüs	1,29	0,38

Kaynak: Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği

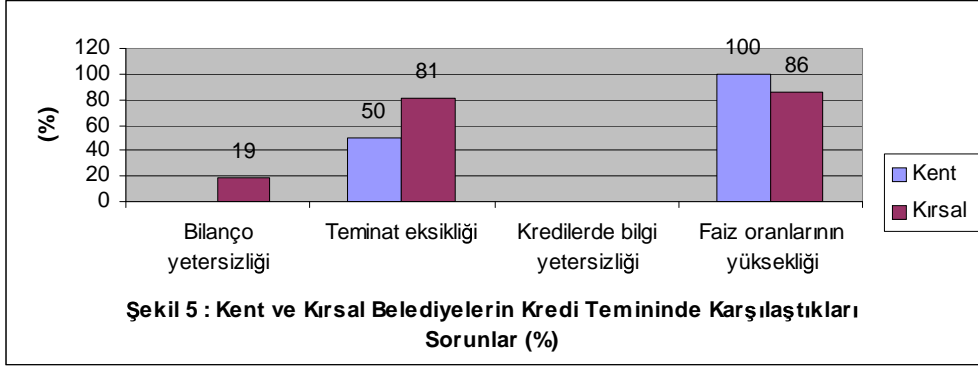

5. AB SÜRECİNDE KKTC'DE ÖLÇEK YAPISINA GÖRE BELEDİYELERİN FİNANSMAN SORUNLARINA YÖNELİK ARAŞTIRMA

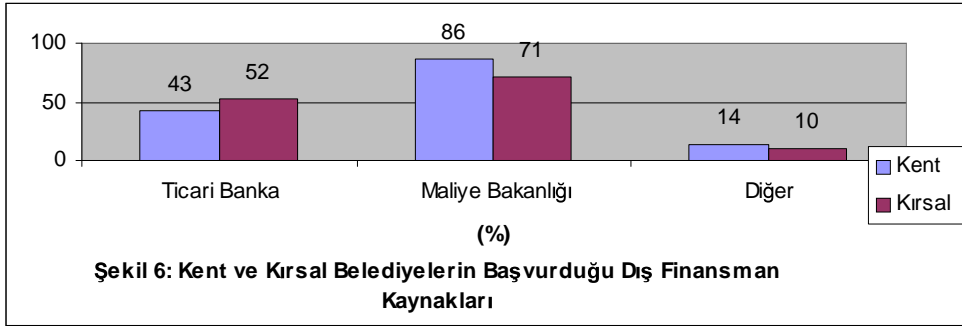
Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından en iyi sonucu almak üzere örnekleme yerine popülasyonun tümüne yönelik 2004 Temmuz-Ağustos döneminde araştırma yapılmıştır. Araştırmada, toplam 28 adet belediyenin başkanı ve/veya asbaşkanın hepsi ile yüz yüze anket yöntemiyle görüşme yapılmıştır. Araştırmada finansal yapı, finansal sorunlar ve AB perspektifini yansıtan soru içerikli anket formu kullanılmıştır. Bu çerçevede gerçekleştirilen araştırmada elde edilen temel bulgular, kent ve kırsal belediyeler şeklinde ölçeksel olarak finansal yapı ve sorunlar ile AB perspektifi başlıkları altında aşağıda belirtilmektedir.

5.1 KKTC Belediyelerinin Ölçek Yapısına Göre Finansal Yapı ve Sorunları

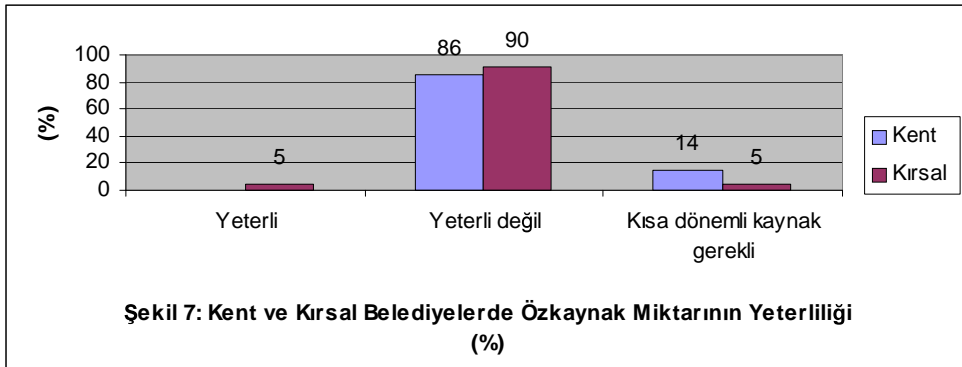
Kırsal belediyeler kredi teminine yönelik olarak bilanço yetersizliği ve teminat eksikliği nedeniyle kent belediyelerine göre daha yüksek oranda güçlüklerle karşılaşırken, faiz oranlarının yüksekliği kent belediyeleri açısından daha önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 5).

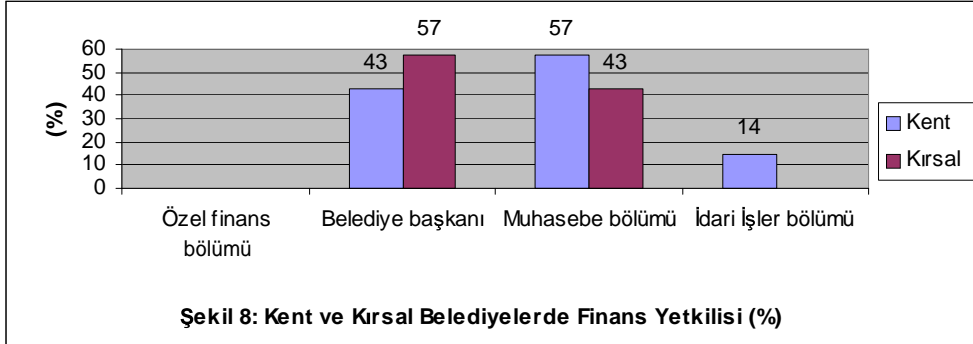
Kısım 3’de ikincil kaynakların analizinde de ortaya çıktığı gibi daha az devlet katkısı alan kırsal belediyeler daha çok borçlanma durumunda kalmaktadır (Şekil 6).

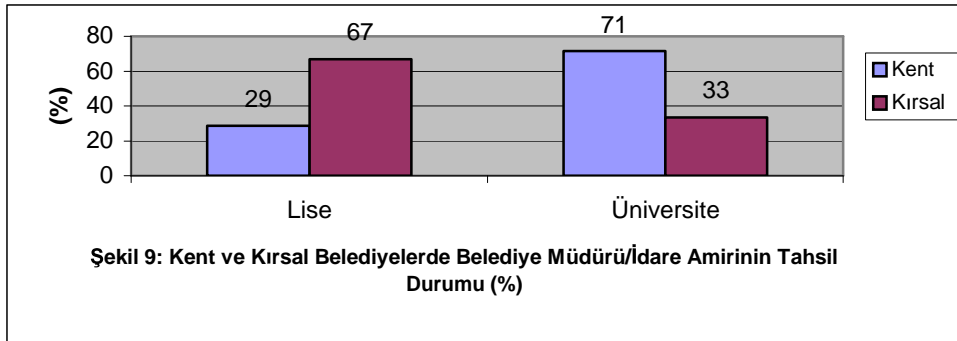
Kent belediyelerine göre daha çok borçlanma ihtiyacı hisseden kırsal belediyelerde, özkaynak miktarının yetersizliği daha yüksektir (Şekil 7).

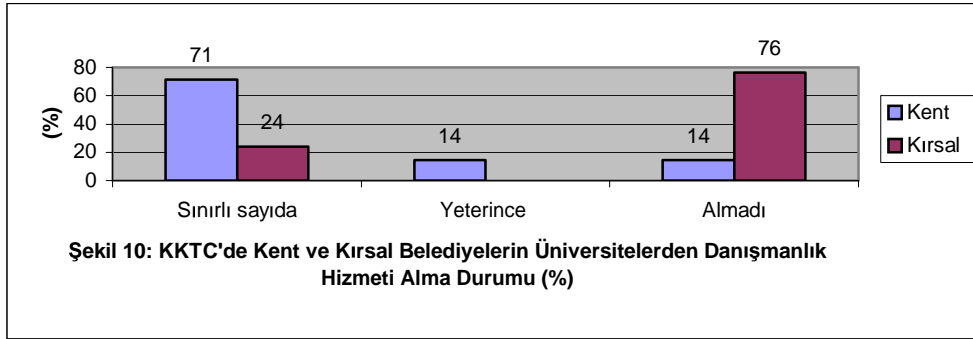
Belediye başkanının kırsal belediyelerin büyük bir çoğunluğunda finans yetkilisi olduğu Şekil 8’de açıkça görülmektedir. Bu durum ise Tablo 7, Tablo 8 ve Tablo 9’daki verilerle birleştirildiğinde finans yönetiminin büyük ölçüde uzmanlıktan uzak yürütüldüğü ortaya çıkmaktadır.

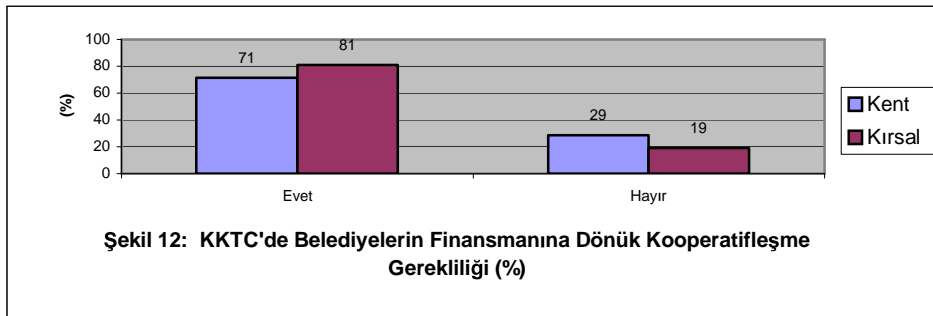
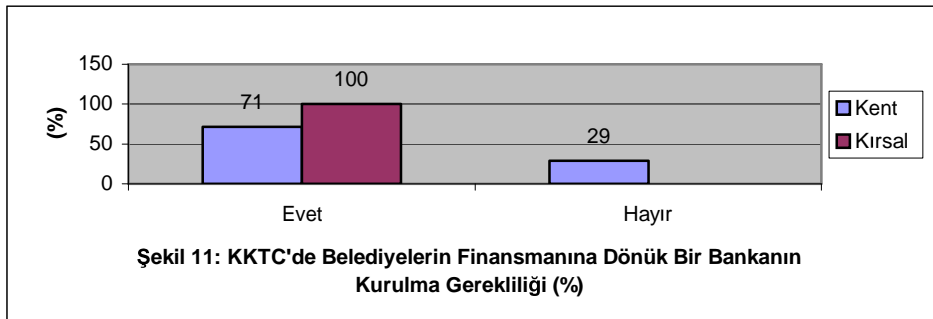
Şekil 8’deki verilere paralel şekilde, belediye müdürü/idare amiri kent belediyelerinde büyük oranda üniversite mezunu iken, kırsal belediyelerde bu durum neredeyse tersidir (Şekil 9).

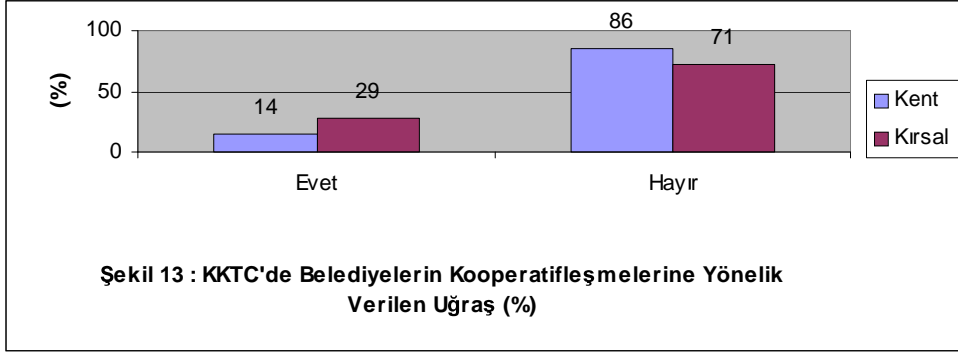
Genelde uzmanlık anlayışıyla yönetilmeyen kırsal belediyeler, kent belediyelerinin aksine hiçbir konuda üniversitelerden danışma hizmeti almamaktadırlar (Şekil 10).

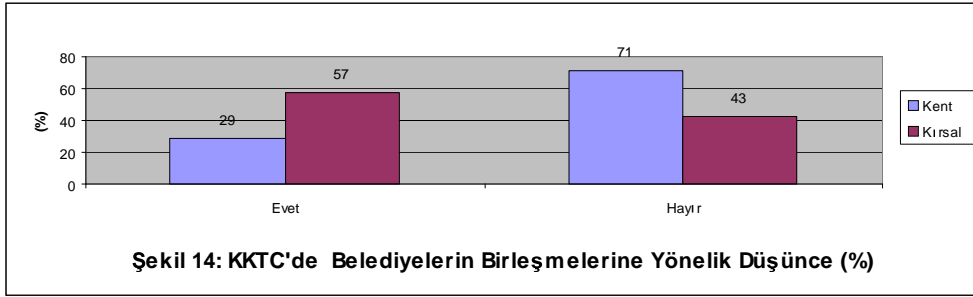
Kent belediyelerine göre daha yüksek oranda kaynak gereksinimi duyan kırsal belediyelerde finansmana dönük belediyelere özgü bir bankanın kurulması ve kooperatifleşme olgusuna daha fazla önem verilmektedir (Şekil 11 ve Şekil 12).

Yukarıdaki bulgular paralelinde kooperatifleşme yönünde verilen uğraş kırsal belediyelerde daha fazladır (Şekil 13).

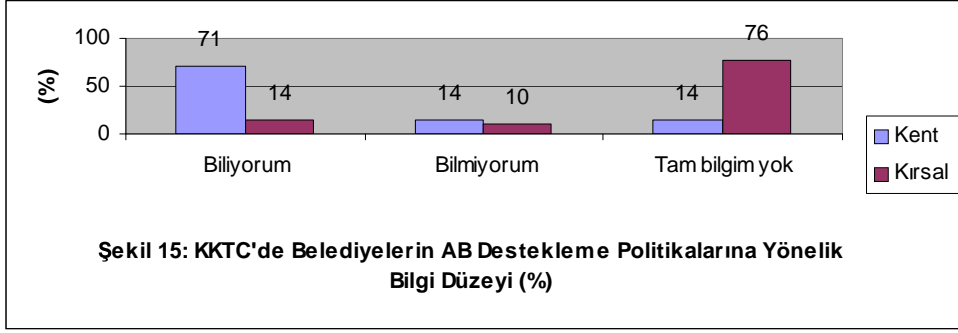
Doğal olarak, kent belediyelerine göre daha fazla finansal güçlüklerle karşılaşan kırsal belediyeler mali ve idari yapılarını güçlendirmeyi hedefleyerek diğer belediyelerle birleşme arzusunu daha yüksek oranda ifade etmektedirler (Şekil 14).

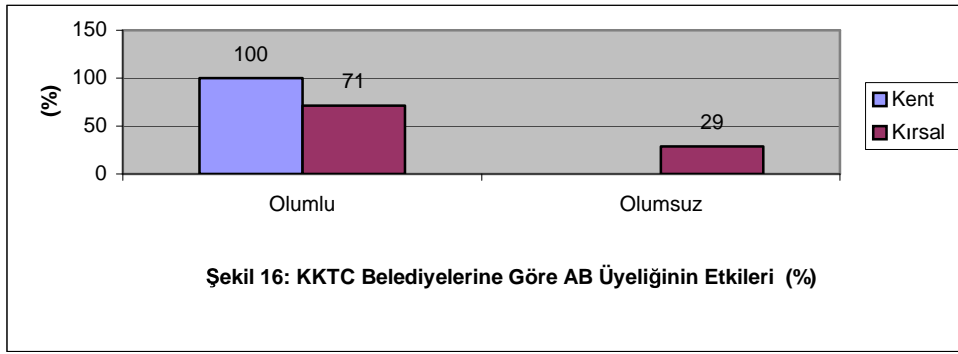
5.2 KKTC Belediyelerinin Ölçek Yapısına Göre AB Perspektifi

Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunması halinde KKTC'nin Avrupa Birliği (AB) üyeliği kaçınılmaz görülmektedir. Dolayısıyla, ölçek yapısına göre KKTC belediyelerinin AB perspektifi araştırmanın kapsamı içine alınmıştır. Bu çerçevede elde edilen bulgular, yukarıdaki bulgularla örtüşmektedir.

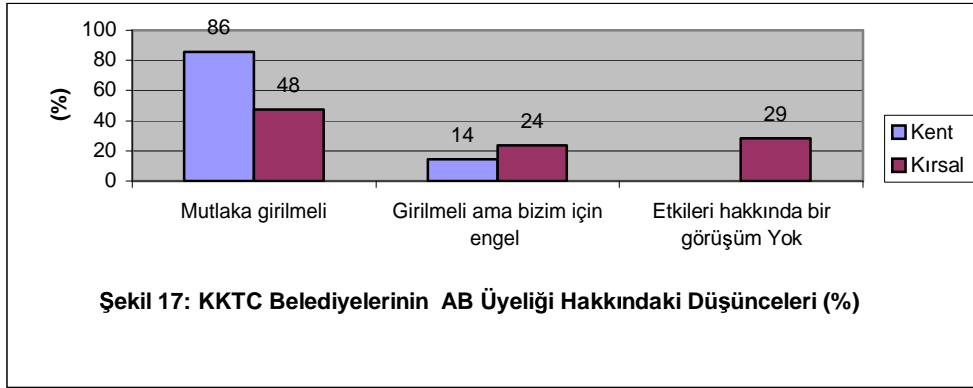
Vasıflı personel sayısı son derece kısıtlı olan kırsal belediyelerin kent belediyelerine göre AB destekleme politikalarına yönelik bilgi düzeyinin beklenen şekilde oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir (Şekil 15).

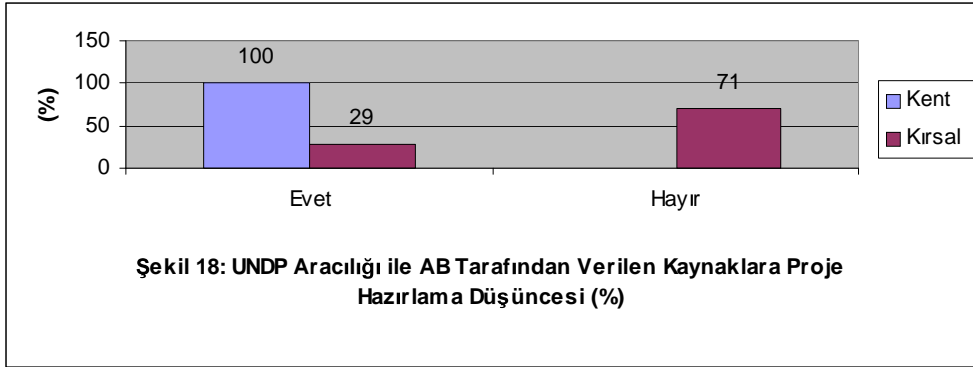
Doğal olarak yetersiz bilgi düzeyine sahip kırsal belediyelerin AB üyeliğinin etkileri konusundaki görüşü de kent belediyelerine göre olumsuz olacaktır (Şekil 16).

Yukarıdaki bulgularla örtüşen şekilde kırsal belediyelerin AB üyesi olma hakkındaki görüşü kent belediyelerine göre olumsuzdur (Şekil 17).

Bilgi düzeyi ve fikri altyapısı son derece yetersiz olan kırsal belediyelerin Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) aracılığı ile AB tarafından verilen kaynaklara proje hazırlama düşüncesi kent belediyeleriyle karşılaştırıldığında yok denebilecek ölçüde düşük olduğu beklenen bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 18).

SONUÇ

Çalışmada sonuç olarak hizmet verdiği nüfus ve coğrafik alan itibariyle küçük ölçekte faaliyet gösteren özellikle kırsal belediyeler, yeterli miktarda kaynak temin edememektedirler. Dolayısıyla, çağdaş anlamda toplumsal hizmet verebilecek düzeyde ne nitelikli personel ne de araç ve gereçlere sahip olabilmektedirler. Bunun yanında, birçok kırsal belediye profesyonellik anlayışından uzak yönetilmektedir. Bu durum karşısında, beledi hizmetlerin etkinliğini artırmak için aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Devlet katkı payının artırılması,
- Devlet katkısının salt nüfusa göre değil bölgenin gelişmişlik düzeyi, gelir kaynakları, turistik yapısı ve harcama türlerini aynı anda dikkate alan bir formülün benimsenmesi ,
- Belediyelerin birleştirilmesi yönünde Devletin zorlayıcı değil özendirici politikalar gütmesi,
- Beledi hizmetlerin görülmesinde belediyeler arası işbirliği ve dayanışmanın geliştirilmesi,
- Hazine devirli ve/veya hazine garantili dış ve iç kredi imkanının sağlanması, KKTC’de belediyelere dönük bir bankanın kurulması ve/veya Türkiye’deki İller Bankası imkanlarından KKTC belediyelerinin de yararlandırılması,
- KKTC belediyelerinin özellikle uzmanlık gerektiren mühendislik, finansman ve diğer konularda ülkedeki üniversitelerle aralarındaki işbirliği ve dayanışmayı artırmaları ,
- Özellikle kırsal belediyelerin temel altyapı sorunlarının çözümünde nüfus yapısına bakılmaksızın Devletin ilgili kurum ve kuruluşları

vasıtasıyla kırsal belediyelere araç-gereç ile proje bazında mali ve teknik yardım yapması, ve

- Özellikle kırsal belediyelerin uzmanlık anlayışıyla yönetilmesi, hertürlü alanda eğitilmesi ve iç ve dış kaynaklara dönük proje hazırlamada mali ve teknik yardım yapılması açısından başta Belediyeler Birliği olmak üzere ilgili bakanlık ile kurum ve kuruluşların aktif rol oynaması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- BÜYÜK LAROUSE (1986) , *Belediye*, 3. Cilt, Gelişim Yayınları, p. 1481
- CHRISTOFFERSEN, H., PALDAM, M. VE WURTZ, A. H. (2005), "Public Versus Private Production and Economies of Scale", 10/31/01, [Online], Available: http://www.econ.au.dk/vip_html/MPaldam/papers/Schools-text.pdf, [2005, April 16].
- DAVIS, T. (2005), "Shared Services and the Economies of Scale They Provide Local Governments", [Online], Available: <http://www.umich.edu/~econdev/jointservice/>, [2005, April 16].
- DPÖ (2003), *2004 Geçiş Yılı Programı*, Lefkoşa.: KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü.
- DOLLERY, b. ve CRASE, L. (2004), "Is Bigger Local Government Better? An Evaluation of the Economic Case for Australian Municipal Amalgamation Programs", University of New England School of Economics, *Working Paper Series in Economics*, No. 2004-4, [Online], Available: http://www.une.edu.au/febl/Economics/Publications/econ_2004_04.pdf, [2005, April 16].
- ENER , N. (2002), "Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumuna Çağdaş Bir Bakış Açısı", *Çağdaş Kentler ve Yerel Yönetimler Sempozyumu* , Cilt 1, 6-8 Şubat, Lefkoşa/Kıbrıs: KTMMOB, p. 116.
- ERAN, R. (1998), "Fiscal Disparities Among Local Authorities in Israel", [Online], Available: http://www.fips.org.il/fips/site/p_publications/item_en.asp?doc=&iss=plan&iid=579&sid=526, [2005, April 16].
- FILIPPINI, M. (2001), "Economies of Scale in the Swiss Nursing Home Industry", *Applied Economics Letters*, 8 (1), 43-46.
- GÜNEŞ, İ. (2003) , "Belediyelerin Görevleri", *Yerel Yönetimler Dersliği*, [Online], Available: <http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/bel-8.htm> [2003, November 10].
- HANES, N. (2005), "Amalgamation Impact on Local Public Expenditures in Sweden", [Online], Available: <http://www.econ.umu.se/ues/ues604.pdf.zip>, [2005, April 14].
- KOÇDEMİR, K. (1998), "Cumhuriyetin 75. Yılında Optimum İdari Ölçek ve Mahalli İdare Birlikleri", *Türk İdare Dergisi*, Cumhuriyetin 75. Yılı Özel Sayısı, Yıl 70, Sayı 421, Aralık, 403-419.
- NADAROĞLU, H. & KELEŞ, R. (1991), "Merkezi İdare İle Mahalli İdareler Arasındaki Mali İlişkiler", *VII. Türkiye Maliye Sempozyumu*, MÜ İİBF, 23- 25 Mayıs.
- ÖZGÜR, H. (2002), "Türkiye'de Küçük Belediyelerin Sorunları ve Çözüm Önerileri", in *Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler*, eds B. Parlak & H. Özgür , İstanbul : Alfa Yay.
- PARASIZ, İ. (1998), *İktisada Giriş*, 5. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- SAMUELSON, P. A. ve NORDHAUS, W. D. (1985), *Economics*, Twelfth Ed., Singapore: McGraw – Hill.
- SCHILLER, B. R. (1994), *The Economy Today*, Sixth Ed. , USA: McGraw – Hill.
- SCHUMACHER, S. K VE MARSH , T. L . (2003), "Economies of Scale in the Floriculture Industry", *Journal of Agricultural & Applied Economics*, 35 (3), 497-507.
- STUTZER A. VE LÜCHINGER S. (2002), "Economies of Scale in Municipal Administration. Empirical Analyses of Municipal Mergers", *Swiss Policital Science Review* , April 2002, vol. 8, no. 1, pp. 27-50(24).

- TORTOP, N. (1992), “Demokratik Mahalli İdare Anlayışının İlkeleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, TODAİE Yayınları, Mayıs, 1 (3), 6.
- TRUETT, L. J. VE TRUETT, D. B. (2001), “The Spanish Automotive Industry: Scale Economies and Input Relationships”, *Applied Economics*, 33 (12), 1503-13.
- TRUETT, L. J. VE TRUETT, D. B. (2003), “The Italian Automotive Industry and Economies of Scale”, *Contemporary Economic Policy*, 21 (3), 329-337.
- TYNAN, N ve KINGDOM, B. (2005), “Optimal Size for Utilities? Returns to Scale in Water: Evidence from Benchmarking”, *Public Policy for The Private Sector*, Note Number 283, January.
- YOMRALIOĞLU, T. & ÇELİK, K (1999), “Konumsal Bilgi Sistemi İçin Yerel Yönetimlerde Reorganizasyon İhtiyaçları”, *Yerel Yönetimlerde Kent Bilgi Sistemi Uygulamaları Sempozyumu*, KTÜ, Trabzon.